

E. Hest, Drie Jzer aenmercklycke reysen
nae en door velerley gewesten in Oost-Indien.
Utrecht, Willem van der Water, 1694

eenige Paerden / snaghts niet opgehaeld / weghnaemen. Desgelijcks
ook eens enen van haer een Buffel / die onse Slaven booz haer gekoght /
en snaghts laeren staen hadden / vastgebonden aen haere Woningh.
Plotlijck oberviel hy hem. Met klepne moepte sleepte hy hem met sich
den Bergh af / ober Stocken en Steenen heenen / en maechten'er sijne
Spjss af. Echter liet hy een goed deel aghter / wyl hy niet alles op een
mael in sijn Hoofnest kon bzingen.

Van deesen ouden en seer grooten Tijger wlerden de Hoender-hutten
onser Berghlieden by naght dickmael besoght. Meenigh schoon Ge-
bzaed ontboerde hy haer. Al wat hem boozquam bzaght hy om 't leben/
en bzat het op. Dickmael wierd hy naght byer op deesen dieffchen en
moozddadigen Tijger gegeben/doch altijd bzugeloos. Men kan dit Beest
by sick-donkere naght geaoeghsaem gewaer werden/ en kennen aen sijne
byerige oogen / welke blinraen gelijk twee bzandende Fackelen.
Wanneer hy een Mensch of Dier heeft betrapt / slaet hy sijne boozste
klatuwen in des gegrepenen Schouder / en sleept sijnen Hoof dus wegh/
gelijck een Kat de Mups. Die van een Tijger verbolghd werd / is al-
reeds soo veel als aen de dood overgeleverd; en veel eer bebind hy sich
aengeballen / als dooz sijn aenkoomst verschijckt.

Hy heeft de grootte van een Kalf. 't Hoofd en d'andere Leeden sijn die
van de Katten gelijckbozmtigh; doch al t'saemen veel afschouwlijcker.
De klatuwen sijn als die van een Heuto. De Hupd is wit en swart ge-
spzickeld; ook somtijds wel rood; en seer blinckend. Werd verhalven
by d'Oost-Indianen in een groote waerde gehouden.

De Javanen weten de Tijger-dieren op een bysondere wijs en lichtlijck
genoegh te vangen in gemaecte diepe Groeben / by welckese een Bept/
of Schaep / vastbinden; dat / dooz hunger / dickmael bebind te bleten.
Als van de Tijger / volgens sijne gewoonte / 't geluydmaeckend Schaep
aenballen wil / en sijnen spzongh doet / ruymeld hy in de Kuyt / en be-
bind sich dus gebangen. Terstond schieten de Javanen op hem toe.
Slaen hem ebenwel niet dood; maer weeten hem niet Hoeden / langh/
taep / en veel sterker / als hy ons de Rijstacken van Barcken of Willi-
gen-bomen sijn / foodaentigh te binden / dat hy sich niet kan beweegen.
Draegen hem dan aen een langh Bamboes-Ried nae 't Kasteel Batavia;
daerse van den Gouverneur-Generael booz elcke gebangene Tijger / ge-
lijck ook booz peder Cro-odil, veertigh Hollandsche guldens tot een Ver-
eeringh bekomen. Op eben deselbe wijs heb ick op verschepdene mae-
len dyle gebangene en vastgebondene Tijgers in Batavia sien bzingen. On-
der welcke d'eene / wegens de groote hitte / en om dat hy sich / dooz't
al te vast binden / niet 't alderminste kon bercoeren / haest daer nae
stierf.

Men houd het daer booz / dat de Rhinoceros en de Tijger malkander
sonderlingh-seer toegeneegen sijn. Want overal / waer sich een Rhino-
ceros bebind / sal ook gemzenlijck de Tijger sich onthouden. Eenige
Indianen geben hier van de volgende oozsaeck. Vermits de Tijger / als
een vleesch-bzeetend Dier / dickmael veel groote bzoeken in allerhaest en

Sijn ver-
schrick-
lijcker als
de Lecu-
wen; seer
hittigh nae
Meuschen
en Bee-
sten:

Met voor-
beelden
daer van.

Gestalte
der Tij-
gers.

Op hoeda-
nigh een
manier de
Javanen
haer wee-
ten te van-
gen; en
wat sy
voor elcke
Tijger van
den Gene-
rael tot
een ver-
eeringh
bekomen.

Vriend-
schap tus-
schen den
Tijger en
Rhinocer.

De Mist der Rhinoceren seer kostlijck.

ongeknautod inslocht / soo moet sijne Maegh noodwendigh daer dooz omsteld en gekrencht werden. Eben hierom is hy gewoon / altijd den Rhinocerte volgen (die niet anders als Gras en Krupden / of Boomloof / eet) / om desselfen Mist tot een Genees-middel te gebruiken / en soo sijne Maegh te herstellen. Ja / oock selfs d'Indianen houden de gedaghte Mist dooz een seer gefonde en kostlijcke Artzeny.

Rhinoceren op Groot-Java.

Dit onguere Dier / de Rhinoceros, werd oock op Groot-Java gebonden. Van een sonderlingh-groote kragt is hy. Op de Neus heeft hy een stercken Hoorn; waerom hy oock Neus-hoorn werd genoemd. De boeten sijn als die van een Elephant. De gedaghte Hoornen werden in groote waerde gehouden.

Beschrijvingh deser Dieren.

Johan Nieuwhof beschrijft dit Dier op de volgende wijs: In de Provintie Suchuen (in China), en insonderhepd by de klepne Stad Po, heeft men 't Beest / van de Griecten genoemd Rhinoceros, wegens den Hoorn op sijnen Neus. De Huid is vol rimpelen en bouwen / welke ober malkander leggen; en soo ganssch hard / datmen er niet een goede Japanische Sabel niet kan dooz houwen. Dit Dier is niet gewapend met Schubben / gelijk 't werd afgebeeld (in Schilderpen en Teekeningen); maer alleen schijnen de veele karben / streepen en bouwen gelijk als Schubben of Schilden te sijn. De mond is bynae een Darchens-snuyt gelijkboymigh; doch niet so stomp; maer wat spitzer. Boven de Neusgaten heeft hy / gelijk alreeds aengeweesen is / een spits-toelende / scharpe / opwaerts staende Hoorn / gemenselijckswart (Wouter Schouten seld bypn-groen) dickmael aschberwigh; somtijds / alhoe wel selden / wit van couleur. De witte werden veel dierder bekoght als d'andere. De grootste en dicke eens Rhinocers is bynae als die van een Elephant; behalven dat hy veel korter van Beenen is; 't welck sijn Menstelijckhepd niet wepntgh ber minderd.

En derselver Hoornen.

Daert en epgenschap deeser Diers is / niemant te beschaedigen / ten waere men hem eerst beleedighde / en tot toorn aenhitstede. Wanneer sulcks geschied / begint hy seer grouwlijck te woeden; niet alleen tegens sijnen Belediger / maer oock tegens alles wat hem op den wegh doozdoord; jae sulcker wijs / dat hy oock groote Wonen met geweld ter aerden werpt. Wanneer hy een mensch heeft ter tieer gesmeeten / lecht hy hem dood met sijne scharpe Tongh. Daer na eet hy 't hoofd en 't vleesch op / maer laet de beenderen leggen; geheel anders als de Leeuwen / welke oock 't Gebecut verbziefelen.

Si doen niemant quaed, die haer niet eerst beleedighd;

Een-gedenckwaerdigh Doozbeeld van de selhepd en furieusheyd des Rhinocers verhaeld de beroemde Schryber Jacobus Bontius. Als (seghe hy) onlanghs geleeden de Secretarius onser Stad Batavia op 't Epland Java, genoemd Diederick Jemmingh, met twee andere personen tot vermaeck in 't Bosch reed / bejegende hern aen een moerassige plaats een Rhinocer met sijne Jongen. Als hy dit volck sagh aenkomen / stond hy op; gingh langhsaem dooz; en dreef sijne Jongen dooz hem heenen nae 't Bosch toe. Alsse somtijds wat stil bieben staen / stiet hy haer met sijne snuyt dooz.

Mier dan werdense woedend.

Onder-

On-
gaf he-
dere:
drongl
en de l
Jonge
welbis
den.
ten w
sals sy
Rhino-
mer/
Rupt
Dier
welck
wijdn
nocer
se die
berse
Kogt
stel.
D
Gem
ken o
win
lepha
groot
D
phani
Reys-
Onder-
den/
de dei
ten se
De I
berd l
haer
haft
pene
hijck
laete
lijck
wood
dat
get
kon

Ondertuffchen maecte sich eenen deeser dyle nae dit Dier toe / en gaf het van achteren met synen Japonschen Sabel d'eene hout nae d'andere: Doch de Huid was soodick / dat oock de swaerste slaght niet doozdrongh. Alleenlijck verdoonden sich eenige witte streepen op den ruggh en de lendenen. De Rhinocer leed alles met geduld / tot dat hy sijne Jongen onder de Doornhagen had verborghen. Doe begon hy seer geweligh te gruntschen / te bjommen / te rumoeren / te rasen en te wonden. Schoot op den Kuyter toe / en greep hem / soo als hy noch begoten wou / hy de Boeck; die wel haest hoerter wierd. 't Paerd / wijfer als synen Meester / wongh schightrigh te ruggh / en nam de vlught. De Rhinocer volghde met alle maght. Wierp in synen loop geheele Bomen / en alles wat hem in den wegh stond / ter aerden neer. Doe de Kuyter quam ter plaets daer hy sijne Medgesellen had verlaeten / en 't Dier haer gewaer wierd / verliet hy deesen / en gingh op d'andere los; welke sich berghden achter eenige Bomen / die nauwlijchs twee hoeten wijde van malkander stonden. Tuffchen deese Stammen wou de Rhinocer doozzingen; waer van oock deselbe gebogen wierden als waerense Ried geweest. Echter kon hy sijn dick ligchaem geenen doozgangh verschaffen. Dit gaf de daer achter staende gelegenheyt / om hem een Hogel dooz 't Hoofd te jaegen; waer van hy dood ter aerden heer viel.

Aenmerk.
lijck Voor-
beeld daer
van:

Waer in
ook blijktt

De gewel-
dige kragt
deeser
Dieren.

De Rhinoceren voeren een geduerigen Oozlogh met d'Elephanten. Gemeenlijck poogd dit Beest synen spitzen Hoorn in des Elephanten welen onder buych te steken: Want sulkerwijls kan hy hem alderlighst overwinnen. Maer oock / als deese steech hem inslucht / werd hy van d'Elephant met synen Cromp ter neer gebansd / vertreeben / en met sijne groote tanden verscheurd.

Oozloght
tegens
d'Elephan-
ten.

Wy konnen niet doozhy gaen / hter oock eenige meldingh van d'Elephanten te doen. De gedaghte Wouter Schouten, in sijn Oost-Indische Reys-beschrijvingh, tweede Boeck, cap. 20. seght'er dit volgende van. Onder de Dieren / welke in de Ceylonche Wildertuffchen werden gebonden / hebben d'Elephanten de dooztrogh; en hter heestmen de schoonste / de verstandighste onder alle die in de weerd zijn. D'andere Elephanten seghtmen sich booz deese neer te buygen; ten teken van eerbiedigheyt. De Koningen van Ceylon, Aracan, Pegu, en andere / hebben van tseberd lange tijden Elephanten in haer Oozlogen gebuycht. Sy biten en haer bloote / seer sharpe Sabelen aen de Cromp; en stellen houtne kraesteelen op haeren ruggh / waer in vijff of ses Mannen met haere wapenen konnen staen. Dus wretense dooz d'Elephanten onder 't vrandelijck Hepr een groote onozde te veroozsaeken. Doch dooz vper of licht laetense sich lichtlijck verschycken. De Wijfens souden haere Maendlijcke tijde hebben. Oock alle Elephanten beschaernd sijn / sich in de tegenwoozdigheyt van Menschen t' samen te vermengen. Indien 't gebeurde / dat pemand haer in deese daed hy gebal hee sich sagh / soo soudense sulchs gewisselijck wyrecken dooz de dood des aenschouwers / indien hy haer niet kon ontkomen.

Beright
van d'Ele-
phanten.